

Müzecilikte Sanat Yöneticisi ve Küratörün İletişiminin Önemi

The Importance of Communication of the Art Manager and the Curator in Musuem

Sinem Kurtural

Dokuz Eylul University, Faculty of Litarature, Department of Museology, Tinaztepe Campus, İzmir, Türkiye

ORCID ID: 0000-0001-9880-4979

ÖZET

Sanat yönetiminde profesyonellik, gelişmiş ülkeler dışında birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de henüz pek ortaya çıkmadı. Pek çok müzede halihazırda küratör ve sanat yöneticisi pozisyonları karıştırılmakta hatta bazı müzelerde sanat yöneticiliği görevini müze müdürleri üstlenmektedir. Bazı müze müdürleri, açtığı sergilerde kendi ismini küratör olarak kullanmaktadır. Belki de sanat yönetiminin bir pozisyon olarak algılanarak yüksek itibar görmemesinin ve Türkiye’deki özel ve kamu sanat kurumlarındaki otorite pozisyonlarının çoğunun diğer profesyonellere verilmesinin sebeplerinden birisi bu anlayışın henüz kabul edilmemesidir. Sanat yöneticisinin bir meslek olarak kabul görmesi amacı doğrultusunda yapılan bu çalışma Türkiye’de sanat yönetimini profesyonelleştirmek için gereken kriterleri araştırmaktadır. Bir müzenin pazarlanmasında sanat yöneticisinin ve küratörün iletişimin önemini vurgulanması araştırılmıştır.

Ayrıca, Türkiye’de sanat yönetiminin profesyonelleşmesine yönelik süreci ve ilerlemeyi sorgulamak için kapsamlı literatür taraması yapılmıştır. Bulgular, sanat yönetiminin, avukatlık, pilotluk ve mimarlık gibi gerçek bir meslek olarak kabul edilebilir olmasını, sanat yönetimini ve uzmanlarını profesyonel standartlarda yeniden konumlandırmak için karşılaştırılabilir bazı kriterlerin kullanılması gerektiğini göstermektedir.

Bu kriterlerin, Türkiye’de Kültür ve Turizm Bakanlık yetkilerine iletilerek, meslek tanımının Nace koduna bağlı değiştirilmesine ve çeşitli insan kaynakları firmalarının da bu doğrultuda bu tip iş başvurularına göre özel ve kamu alanında çalışanların görev tanımlarının revize edilmesine dikkat çekmektedir. Çalışma, akademik ve alandaki sanat yöneticilerinin, profesyonel bir statü oluşturmak, elde etmek, sürdürmek ve geliştirmek için somut grup çalışmalarının uluslararası ve ulusal bazda stajlar tavsiye etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sanat Yöneticisi, küratör, müze, müze pazarlaması, sanat

ABSTRACT

Professionalism in art management has not yet emerged in Turkey, as it is in many countries other than developed countries. In many museums, the positions of curator and art manager are mixed, and in some museums, museum directors undertake the task of art manager. Some museum directors use their own name as curator in the exhibitions they open. Perhaps one of the reasons why art management is not perceived as a position and is not highly regarded and most of the authority positions in private and public art institutions in Turkey are given to other professionals is that this understanding has not yet been accepted. This study, which was carried out with the aim of accepting the arts manager as a profession, explores the criteria required to professionalize arts management in Turkey. Emphasizing the importance of

communication between the art director and the curator in marketing a museum has been explored.

In addition, a comprehensive literature review was conducted to question the process and progress towards the professionalization of arts management in Turkey. The findings show that while arts management can be considered a real profession, such as law, piloting and architecture, some comparable criteria should be used to reposition arts management and its professionals in professional standards.

It draws attention to the fact that these criteria were conveyed to the authorities of the Ministry of Culture and Tourism in Turkey, that the definition of profession was changed based on the Nace code, and that various human resources companies were revising the job descriptions of those working in the private and public sectors in line with such job applications. The study recommends international and national internships of tangible group work for arts managers in academia and the field to establish, achieve, maintain and develop a professional status.

Keywords: Sanat Yöneticisi, küratör, museum, museum marketing, art

GİRİŞ

Günümüzde kültür kurumları, yönetimlerinin birçok alanında önemli ikilemlerle karşı karşıyadır.

Sanat, insanın duygu, düşünce ve hayallerini, somut ve soyut malzemelerle yaratıcı gücünü kullanarak kişiyi etkileyecek biçimde anlatmasıdır. Güzel sanatlar ise insanların, dış dünyaya yönelik duygu, düşünce ve izlenimlerini çizgi, renk, biçim, ses, söz ve ritim gibi unsurlarla anlatması; edebiyat, müzik, resim, heykel, mimari ve tiyatro gibi faaliyetlerle insanda coşku ve hayranlık uyandırmasıdır. Sanat, en genel anlamıyla yaratıcılığın ve hayal gücünün ifadesi olarak anlaşılır.¹

Sanatın sosyokültürel, psikolojik amaçları vardır. “Sanat Eğitiminin amacı; sanatın özü ile bütünleşip gelişmesidir. Bireyin psikolojik farklılıklarını da gözeterek, ruhsal gereksinmelerinin doyurulmasıdır. Ruh sağlığı bakımından dengeli bir birey yaratma cabasıdır”.²

Psikolojik yaratıcılık ilkesini araştırdığımız zaman, farklı fikirlere yoğunlaşarak analiz ederek yeni fikirler oluşturmaktır. Yalın tanımlamalara sığmayan, çok boyutlu bir fenomen olarak yaratıcılık kavramını psikoloji kuramlarından birçoğu farklı açılardan ele almışlardır. Eğitim ve üretim aşamalarının temeli yaratıcı düşünceye dayanan tasarım disiplini de psikoloji kuramlarının geliştirdiği bu farklı bakış açılarından yararlanır.³

Sanatçılar ise estetik bakış açıları ile duygu ve düşüncelerini esere dönüştürebilen kişilerdir. Sanat eserleri topluma farklı bir bakış açısı kazandırır. Bazen mesajlar verir. Bu mesajların halka iletiminde, iletişim tasarımcı yani küratörün rolü büyüktür. Sanat yöneticisi ise tüm bu genel tablodaki yöneticidir.

Sanat yönetiminin fonksiyonları planlama, örgütlendirme, yürütme, koordinasyon ve kontroldür. Sanatçıları izleyicilerle, vizyonu gerçeklikle ve parayı bir misyonla bağlamak için

¹ <https://anatomisanatevi.com/blog/2019/06/02/78/> (Erişim tarihi 27.06.2022).

² Tülay Çellek, “Sanat ve Bilim Eğitiminde Yaratıcılık” Pivotka, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sanat Tasarım Fakültesi s.7.

³ A. Esra Aslan, Yaratıcı Düşünceli Bireylerin Psikolojik İhtiyaçları, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Yayınlanmış Doktora Tezi, İstanbul, 1994, s.18.

her gün işe gittiğinizi hayal edin. Sanat alanındaki yöneticilerin yaptığı budur. Yaratıcı ifade yoluyla zihinleri, yaşamları ve toplulukları dönüştürmede önemli bir rol oynarlar.

Yaratıcı ifade , bugün burjuva ideolojisi tarafından yaygın olarak yayılan bir “ahlaki formül” “bireyin özgürlüğü”, “sanatsal özgürlük”, sanatçının toplumun diktelerinden bağımsızlığı vb.

Küreselleşmenin getirdiği en büyük yapılanma kültürel ve sosyal anlamda sanat daha çok kitlelere erişmektedir.⁴

Sanat iletişimi, gerek sosyal medya gerekse ilgili sanat severlerin güncel sanat aktivitelerini fiziksel olarak takipleri ile mümkün kılınmaktadır. Fakat başarılı bir küratör daha çok seyirciye ulaşabilmelidir. Potansiyel sanatseverleri bulup sponsorlardan gerekli kaynakları ve eserlere ulaşım, müze veya galeriye ses getirtmelidir. Amerika ve İngiltere gibi gelişmiş ülkelerden sonra ülkemizde de Üniversite müfredatında küratörlük dersleri verilmektedir.

Bu çalışmada ilk olarak, kültür kurumlarının karşılaştığı en büyük soruna, yani yönetici ve küratörlerin bir arada çalışmalarına, ne zaman, nasıl ve neden anlaşabileceklerine dair kanıtlar sunmaya çalışacağız. Sanat ve kültür kurumlarını yöneten profesyonellere, yöneticilere yardımcı olacak beceri ve tekniklerin ihtiyacını ele almak için kavramsallaştırılmış öğrenme hedefleri konulmuştur.

İkinci olarak, bir kültür kurumunu yönetmenin ne anlama geldiğine, kültür yöneticilerinin ne beklemesi ve nelerle yüzleşmesi gerektiğine dair bazı çağdaş yönle odaklanacağız. Son olarak, müşterileri (ziyaretçiler ve izleyiciler) memnun etmek, rekabette bir avantaj oluşturmak için uygun eylem planlarını tasarlamak ve uygulamak için modeller, araçlar sağlayacağız.

Sanatçının ana hedefi ve başarı kriteri genellikle mali başarı değildir. Aksi takdirde, bu kadar çok sanatçının neden yıllarca sadece sanat yaparak geçinememelerine rağmen mesleklerini değiştirmedikleri açıklanamaz. Sanatçı daha çok kendisini ifade etme ve kamusal alanda kabul görme ihtiyaçlarını karşılamaya çalışır. Sanat felsefesinin ana hatları mutlak ideadan çıktığı için, genel olarak konunun tikel parçalarının, sanatsal güzelliği fikir, uyandırma biçimi diyebiliriz.⁵ Sanat olmadan fikirler halka erişemez.

Üçüncü ve son olarak eylem planı, belirlenen kriterlerin bakanlık yetkilerine iletilerek, meslek tanımının Nace koduna bağlı değiştirilmesini sağlamaktır. Özel ve kamu müzelerinde, sanat yönetmeni tanımının yerleşmesini ve sanat yönetmeni kadrolarının oluşmasını sağlamaktır. Çeşitli insan kaynakları firmaların eleman alımları kriterlerinde, Sanat yönetmeni tanımının netleşmesini de gerçekleştirecektir.

Sanat Yöneticisi Tanımı

Bir Projenin oluşumu, karar aşamasından, eserin üretilmesinden, bu eserle izleyicinin buluşmasına, proje ortaklarının kazanacakları gelire kadar uzanan geniş bir yelpazeye sahiptir. Kültürel, sanatsal ve yönetsel anlamda geniş bir perspektife sahip olan kişiye, sanat yönetmeni denir.⁶

Türkiye’de Mevcut Yeterlilik Kriterleri nelerdir ?

Meslek Adı : Sanat ve Kültür Yöneticisi

Grup Bilgileri

⁴ Vladislav Zimenko, *The Humanism of Art*, Progress Publishers Moscow , Çev. Brian Bean, Moscow 1976, s.8

⁵ G.W.F. Hegel, *Estetik*, Çev.Taylan Altuğ-Hakkı Hünler, İstanbul 2019,s. 30

⁶ <https://www.bolgegundem.com/sanat-ve-kultur-yoneticisi-nedir-nasil-olunur-ne-is-yapar-meslek-kodu-3002943h.htm> (Erişim Tarihi 04.08.2022).

Meslek Ana Grubu : Profesyonel Meslek Mensupları

Meslek Alt Ana Grubu : Hukuk, Sosyal ve Kültür İle İlgili Profesyonel Meslek Mensupları

Meslek Grubu : Kütüphaneciler, Arşivciler ve Kütatörler

Meslek Birim Grubu : Arşivciler ve Kütatörler

Gereken Minimum Eğitim Düzeyi : Lisans

Sanat ve Kültür Yöneticisi; işletmenin genel çalışma prensipleri doğrultusunda, araç, gereç ve ekipmanları etkin bir şekilde kullanarak, işçi sağlığı, iş güvenliği, çevre koruma düzenlemelerine, mesleğin verimlilik ve kalite gereklerine uygun olarak:

- Kültür ve sanatın çeşitli dallarında klasik, modern, yurtiçi ve yurtdışında inceleme, araştırma ve analiz çalışmaları yapmak,
- Bir etkinlikte sergilenecek eserlerin düzenlemesini
- Bir etkinlikte sergilenecek eserleri seçmek ve onu izleyiciye sunmak,
- Eserleri kullanıma açacak olan koleksiyoner/kurumla iletişim içinde olmak,
- Festival, gösteri veya tiyatro oyununun yapımını üstlenmek,
- Bu tür etkinliklerin sanatsal içeriğinin tasarımını (sanat yönetmenliğini) yapmak, sahneye koymak⁷

Neler eklenmelidir?

Sanat yönetmeni eğitimi için, akademide sanat yönetimi eğitiminin, sanat için meydan okuma ilkesi ile ilerici akademik müfredat ile tasarlanmalıdır. Eğitim ve araştırmalarını destekleyerek, satın alınması gereken yenilikçi teknolojik araçlar ve kurulumu ile desteklenmelidir. Sanatı öğretme, öğrenme ve uygulama için gerekli eğitim altyapıları ve kaynaklar oluşturulmalıdır.⁸ Bir sanat yöneticisi, bir şirketin CEO'su gibidir. Bir hükümet organı tarafından atanır ya da bir mütevelli heyeti tarafından seçilir. Görevlerinin doğası oldukça geniştir ve aşağıdakiler gibi birçok üst düzey görevi içerir.

- Personel alma işlemleri: Sanat yöneticisi, müzeyi planlama, organize etme, personel alma, finanse etme ve yönetmeyi içeren müzeyi yönetmekten sorumludur.
- Mali operasyonlar: Sanat yöneticisi, tipik olarak, bir müzenin yıllık bütçesi, mali ve kaynak yaratma yönleri, artı sergi planlama, programlama ve geliştirme gibi operasyonlarının tüm seviyelerini denetler.
- Ziyaretçi ve bağışçı hizmetleri: Bir yönetici aynı zamanda ziyaretçi hizmetleri, eğitim, satış, pazarlama gibi çeşitli departmanları denetler ve konservatörleri, kütatörleri, hazırlayıcıları ve diğerlerini içerebilecek müze personelini yönetir.⁹

Sanat Yöneticisi bulmacanın eksik parçası gibidir.

Pozisyon için yeterlilik kriterleri ülkemizden farklıdır.¹⁰

⁷ <https://www.bolgegundem.com/sanat-ve-kultur-yoneticisi-nedir-nasil-olur-ne-is-yapar-meslek-kodu-3002943h.htm> (Erişim Tarihi 04.08.2022).

⁸ E.H. Gombrich, *Sanatın Öyküsü*, Çev. Bedrettin Cömert, Phaidon Press Limited, 1984 İstanbul, s. 512

⁹ <https://www.coursera.org/learn/arts-heritage/lecture/wJYY0/1-1-heritage-management-an-introduction> (Erişim Tarihi 25.08.2022).

¹⁰ <https://firsthand.co/professions/museum-directors-and-curators/> (Erişim Tarihi 23.07.2022).

The Balance / Nusha Ashjaee

Şekil 1. Bir sanat müzesi müdürünün günlük hayatında yaptığı işler

Kaynak: <https://www.liveabout.com/job-profile-of-art-museum-director-1295357> By

Susan Kendzulak

Şekil 1’de bir sanat müzesi müdürünün günlük hayatında yaptığı işler resim edilmiştir. Bağış toplamak, koleksiyonlar hakkında uzmanlık, sergilerin programlanması ve çalışanların yönetimi sayılabilir.

Küratör tanımı nedir ?

Latince “dikkat çekmek için” anlamına gelen “curare” kelimesinden türetilerek “yönetici, gözetmen, müfettiş, koruyucu, işletici” anlamlarında kullanılır. Geleneksel olarak bir müzenin, galerinin, kütüphane veya bir arşivin yani kültürel miras içeren bir kurumun yönetimi ve koruyuculuğunu üstlenen kişi olarak küratör; sorumlu olduğu koleksiyonları yorumlama ve bünyesine alma görevini üstlenen bir içerik uzmanıdır.¹¹ Karsten Schubert’in getirdiği görev tanımlaması : “Küratör, sanatçının kendine özgü sesinin garantörlüğünü yapan, politikacının kültürel amaçlarını yerine getiren, bağışlara aracılık ederek müzesini ve onun koleksiyonunu ileriye götüren, kurumsal özgürlükten ödün vermeden sponsora kapı açan ve izleyicinin gereksinimleriyle eğlence arzularını yorumlayan biridir. Diplomat, akademisyen, eğitimci, muhasebeci, politik taraftar ve eğlence yeri sorumlusudur.”¹²

Türkiye’de Küratör olmak

Meslek Bilgileri

Meslek Kodu : 2621.04

Meslek Adı : Küratör

Grup Bilgileri

M. Ana Grubu : Profesyonel Meslek Mensupları

¹¹ Özlem Vargun, “Sanat Yönetimi ve Küratörlük”. *Yıldız Journal of Art and Design*, 2(2), 27-51.

¹² Karsten Schubert, *Küratörün Yumurtası*, İstanbul Sanat Müzesi Vakfı yayını, 2004, s.87.

M. Alt Ana Grubu : Hukuk, Sosyal ve Kültür İle İlgili Profesyonel Meslek Mensupları

M. Grubu : Kütüphaneciler, Arşivciler ve Küratörler

M. Birim Grubu : Arşivciler ve Küratörler

Gereken Minimum Eğitim Düzeyi : Ortaöğretim (Lise ve Dengi)

Meslek Tanımı Nedir?

Sanat eserleriyle ilgili her türlü sergi ve festivali planlayan, projelendiren ve sunuma hazırlayan kişidir.¹³

Yurtdışında Küratör olmak

Yurtdışında küratör olmak için, üniversite ve lisansüstü eğitim yoluyla elde edilen sanat ve sanat alanı hakkında özel bilgi ve anlayışa sahip olmayı içerir.¹⁴

Eğitim yeterliliği olarak çoğu küratör pozisyonu sanat tarihi veya müzecilik alanında yüksek lisans derecesi gerektirirken, daha küçük galeriler yalnızca sanat veya sanat tarihi alanında lisans derecesi gerektirebilir. Daha büyük kuruluşlar genellikle sanat veya sanat tarihinde yüksek lisans veya doktora gerektirir. Kurs, sanat tarihine odaklanmalı ve çok çeşitli dönemleri ve sanat ve mimari stillerini içermelidir.

Deneyim açısından küratör pozisyonu genellikle bir müze veya galeri ortamında en az üç ila dört yıllık deneyime sahip kişilere açıktır. Bu, asistan küratör, müze teknisyeni veya benzer bir pozisyon olabilir.

Bir sanat küratörü, olağan görevlerinin ve görevlerinin bir parçası olarak aşağıdakilerden bazılarını veya tümünü gerçekleştirebilir:

1. Koleksiyonlardaki sanat eserlerini ve öğeleri kaydederek ve kataloglayarak koleksiyonları yönetir.
2. Kimlik ve kimlik doğrulamayı belgelemek için araştırma nesnelere tespit eder.
3. Çeşitli sergiler geliştirin, planlayın ve yürütür.
4. Satın alma ve sergileme önerileri yazar.
5. Sanat eseri ve nesnelere sunumunu ve kurulumunu planlar.
6. Sanat eserleri için etiketler ve yorumlayıcı materyaller oluştur.
7. Belgeleri ve diğer müze personelini serginin sunumu ve bilgileri konusunda eğitir.
8. Dergilere, kataloglara ve kitaplara araştırma ve bilgi yayınlamak için sanat camiasında aktif bir rol oynar.
9. Sanat piyasası hakkında güncel bilgiler ve yönettikleri koleksiyonlar ve sergiler hakkında derinlemesine bilgi sahibi olur.
10. Kuruluşları için bağışçılar yetiştirmek için eğitim programları ve planlar geliştirir ve denetler.

¹³ <https://www.bolgegundem.com/kurator-nedir-nasil-olunur-ne-is-yapar-meslek-kodu-239641h.htm> (Erişim Tarihi 29.07.2022).

¹⁴ <https://www.thebalancecareers.com/what-do-art-curators-do-1295684> (Erişim Tarihi 27.07.2022).

The Balance / Grace Kim

Şekil 2. Bir sanat kürütörün günlük hayatında yaptığı işlerin bir kısmı

Kaynak: <https://www.liveabout.com/what-do-art-curators-do-1295684> By

Susan Kendzulak

Şekil 2’de bir sanat kürütörün günlük hayatında yaptığı işlerin bir kısmı gösterilmiştir. Bunlar arasında sergi organizasyonu, müze koleksiyonlarını araştırmak, sanatçılar hakkında araştırma yapmak ve sanat eserlerinin seçimine yer verilmiştir.

Müze Yönetimini zenginleştirmek için, bir kalifiye mezun üretmeye yönelik eğitim ve yönetim sistemi geliştirilmelidir.

Sanat kurumlarındaki pozisyonlar yetkin kişilerden oluşturulmalıdır. Argümanımız şudur:

Akademide sanat yöneticilerinin sorumlulukları, bir model olarak öğretilmelidir.

Meslektaşlar arası entelektüel ağlar kurulmalıdır. Sanatla alakalı düzenli alan çalışmaları, araştırma, deney yapma ve yeni temeller atma özgürlüğü tüm mezunlar için sağlanmalıdır.¹⁵

SONUÇ

Günümüzde kültür endüstrisi kavramsalı içerisinde, sanat ürünleri ürünün kendi doğal dışında, kitlelere ulaşımı kapsamında, profesyoneller tarafından yönetilmesi gereken bir durum halini almıştır. Sanatı etkin bir silah olarak keşfeden kurumların, ürünlerini pazarlamada kullanması, varlıklarının sanatsal ürünlerden sağlayan kurumların çoğalması, dünyada ve ülkemizde sanat yönetimi alanının doğurmuştur. Hatta bu yönetim mekanizmasının içerisinde de başta ABD ve İngiltere olmak üzere gelişmiş ülkelerde, sanat ürünlerinin pazarlanması sürecinde, sanat pazarlaması ve sanatta finansal gibi disiplinlerden de yararlanılmaya başlanmıştır.

¹⁵ <https://firsthand.co/professions/museum-directors-and-curators> (Erişim Tarihi 23.07.2022).

Çalışmada profesyonellik kriterleri eğitimde aşılmalıdır. Bazı meslek gruplarının profesyonelleşme yolunda ilerlemeleri için gereken unsurlar örneğin hemşirelik ve finansal yöneticiler gibi sanat yöneticileri içinde öğretilmeli tatbik etmeleri sağlanmalıdır. Ayrıca,

Türkiye'de sanat yönetimini profesyonelleştirme olanakları ve Akademide ki sanat yöneticileri için zorlukları göz önünde bulunduran bir sonuç odaklı eğitim olmalıdır. Özellikle lisansüstü öğrencileri piyasadaki projelere dahil ederek, daha özgün çalışmalar ortaya çıkartılarak, hem öğrencilere iş deneyimi ve iş olanağı sağlanmalıdır. Hem de işin daha profesyonellerce yapılması sağlanmalıdır.

Belli bir online network kurulmalı ve gençlere daha iyi çalışma ve staj imkanları sağlanmalıdır. Müzelerde çalışan yetkin sanat yönetmenleri kendilerini yapacakları işlerle daha iyi ifade edeceklerdir. Bunun için, sürecin ilerlemesinin önemli bir konu olduğunu ele alınarak SGK da iş tanımı ve Nace kodu bakanlıkça revize edilip, tasdik edilmelidir, böylece gelecek kuşaklara daha eğitici ve öğretici dünyaya tek taraflı bakmayan eleştirel bilinci yüksek yöneticiler yetiştirebiliriz.

Sürdürülebilirliğini sağlayabilmek için kültür endüstrisinin değişimine ayak uydurulmalıdır. Ali Artun'a göre nasıl Medici ailesi Floransa'yı turizm destinasyonu haline getirmiş ise şimdi de Dubai Eniri Şeyh Maktum sanat yaptığı yatırımlarla, Birleşik Arap Emirliklerini popüler bir destinasyon haline getirmiştir.¹⁶ Sonuç olarak bütün dünya kültür endüstrisinin süzgecinden geçmektedir.¹⁷ Kültürün özelleştirilmesinde Müzelerin işlevlerinin yok olmaması konusunda Sanat Yöneticisinin önemi kaçınılmazdır. Örneğin, Wu'nun Kültürün özelleştirilmesi kitabında belirttiği gibi tasarım özel firmaların sponsorluğu dahilinde gerçekleştirilirken toplumun sağlığı ve alacağı mesaj atlanılmamalıdır.¹⁸ Bu sebeple müzelerde görev alacak olan sanat yöneticilerinin fütürist, gündemi takip eden, etik normlara saygılı bireyler olmaları çok önemlidir. Aksi takdirde, psikanalizin kurucusu Sigmund Freud'un "Düşler Üzerine"den kuramlarından "insan doğası" ve "insan güdülenimi" arasında sıkışmış bir toplum yaratırız.¹⁹

Akurgal'ın, "Türkiye'nin Kültür Sorunları" kitabında belirttiği üzere, kadrolarda iyi yetişmiş, dünya ulusları arasında öncü olacak bir sanat yönetimi anlayışına kavuşmasını başarmalıdır.²⁰

KAYNAKLAR

Adorno, T. W, **Kültür Endüstrisi Kültür Yönetimi**, Çev. Nihat Ünler, Mustafa Tüzel, Elçin Gen, İletişim Yayınları, 2011 İstanbul, s.55.

ALPASLAN, Ceyda ; ALPASLAN, Özge, **Bir Mirasın Yönetim Merkezi Olarak Müze**, Ankara: Gazi Kitapevi, 2019, Ankara, s 50.

AKURGAL Ekrem , **Türkiye'nin Kültür Sorunları ve Anadolu Uygarlıklarının Dünya Tarihindeki Önemi** ,Bilgi Yayınları,1998 Ankara s.36.

ARTUN, Ali , **Çağdaş Sanatın Örgütlenmesi Estetik Modernizmin Tasfiyesi**, İletişim yayınları, 2011, s.7-18.

¹⁶ Ali Artun, *Çağdaş Sanatın Örgütlenmesi Estetik Modernizmin Tasfiyesi*, İletişim yayınları, 2011, s.7-18.

¹⁷ Theodor. W Adorno, *Kültür Endüstrisi Kültür Yönetimi*, Çev. Nihat Ünler, Mustafa Tüzel, Elçin Gen, İletişim Yayınları, 2011 İstanbul, s.55.

¹⁸ Chin-tao Wu, *Kültürün Özelleştirilmesi 1980'ler Sonrasında Şirketlerin Sanata Müdahalesi*, Çev.Esin Soğancılar, İletişim Yayınları,2002 İstanbul,s.285.

¹⁹ Charles Harrison, Paul Wood, *Sanat ve Kuram 1900-2000 Değişen Fikirler Antolojisi*, Çev. Sabri Gürses, Küre Yayınları,2011 İstanbul s.41.

²⁰ Ekrem Akurgal, *Türkiye'nin Kültür Sorunları ve Anadolu Uygarlıklarının Dünya Tarihindeki Önemi* ,Bilgi Yayınları,1998 Ankara s.36.

ASLAN, A. Esra , "Yaratıcı Düşünceli Bireylerin Psikolojik İhtiyaçları", Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Yayınlanmış Doktora Tezi, İstanbul, 1994, s.18.

Çellek Tülay, "Sanat ve Bilim Eğitiminde Yaratıcılık" Pivolka, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sanat Tasarım Fakültesi s.7.

Gombrich E.H. , **Sanatın Öyküsü**, Çev. Bedrettin Cömert, Phaidon Press Limited, 1984 İstanbul, s. 512

Harrison Charles, Wood Paul, **Sanat ve Kuram 1900-2000 Değişen Fikirler Antolojisi**, Çev. Sabri Gürses, Küre Yayınları, 201 İstanbul s.41.

Hegel G.W.F., **Estetik**, Çev. Taylan Altuğ-Hakkı Hünler, İstanbul 2019, s. 30

Kısaoğulları, Aysun.; "Sanat Yönetimi ve Sanat Yöneticisi", Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi, issue: 1, 2013, sayfa: 36-43.

Schubert Karsten, **Küratörün Yumurtası**, İstanbul Sanat Müzesi Vakfı yayını, 2004, s.87.

Vargün, Ö. Sanat Yönetimi ve Küratörlük. *Yıldız Journal of Art and Design*, 2(2), 27-51.

Wu Chin-tao, **Kültürün Özelleştirilmesi 1980'ler Sonrasında Şirketlerin Sanata Müdahalesi**, Çev. Esin Soğancılar, İletişim Yayınları, 2002 İstanbul, s.285.

Zimenko, Vladislav, **The Humanism of Art**, Progress Publishers Moscow , Çev. Brian Bean, Moscow 1976, s.8

<https://anatomisanatevi.com/blog/2019/06/02/78/> (Erişim tarihi 27.06.2022).

<https://www.bolgegundem.com/sanat-ve-kultur-yoneticisi-nedir-nasil-olunur-ne-is-yapar-meslek-kodu-3002943h.htm> (Erişim Tarihi 04.08.2022).

<https://www.thebalancecareers.com/job-profile-of-art-museum-director-1295357> (Erişim Tarihi 29.07.2022).

<https://firsthand.co/professions/museum-directors-and-curators> (Erişim Tarihi 23.07.2022).

<https://www.thebalancecareers.com/what-do-art-curators-do-1295684> (Erişim Tarihi 24.07.2022).

<https://www.coursera.org/learn/arts-heritage/lecture/wJYY0/1-1-heritage-management-an-introduction> (Erişim Tarihi 25.08.2022).

<https://www.bolgegundem.com/kurator-nedir-nasil-olunur-ne-is-yapar-meslek-kodu-239641h.htm> (Erişim Tarihi 29.07.2022).